

KODEX

Charity Česká republika

ÚVOD

Charita je součástí katolické církve, a to nejen podle organizační struktury. Jednou z hlavních oblastí činnosti církve, spolu s udělováním svátostí a zvěstováním slova, je uplatňování lásky - caritas (Deus caritas est, čl. 22). Církev nesmí opomíjet žádnou z nich. Všechny tři činnosti musejí být v harmonii. Žádná není bez druhých dvou dostatečná. Podobně jako dostávají v církvi někteří lidé zvláštní pověření ke službě svátostí nebo hlásání evangelia, dostávají pracovníci Charity pověření k organizované službě lásky jménem církve.

Tato služba je zaměřená jak směrem dovnitř k potřebným členům církevního společenství, tak ke všem potřebným lidem světa. Podobně jako službou slova se má dostat radostná zpráva evangelia až na konec světa, tak skrze službu lásky církve mají potřební zakusit dotek samotné Boží lásky. To je také to navíc, co Charita ve srovnání s jinými sociálními organizacemi uživatelům svých služeb nabízí.

Kodex Charity je vodítkem všem charitním pracovníkům, jak dobrovolným, tak zaměstnancům, při vytváření společného postoje. Jeho formulace zrály dlouho a jsou společným dílem mnoha pracovníků. Proto věřím, že Kodex bude pomůckou užitečnou a přinese požehnané plody.

+ Jan Graubner
delegát ČBK pro Charitu

Následující text, schválený na plenárním zasedání ČBK na Sv. Hostýně dne 21. 10. 2020, byl uveřejněn ve sborníku "ACTA České biskupské konference", Ročník, číslo

PREAMBULE

1. Tento Kodex je určen v první řadě všem dobrovolným i placeným pracovníkům Charity ČR (dále jen Charita), kteří jsou jakýmkoliv způsobem zapojeni do její činnosti. Jim chce Kodex umožnit a usnadnit identifikaci s posláním Charity, jejími zásadami a hodnotami, a zároveň poskytnout základní kritéria, podle kterých se mají orientovat při své práci.

Kodex se nevztahuje na případné externí spolupracovníky na místní úrovni (např. muslimského či buddhistického vyznání), které si Charita v dané lokalitě může „najmout“ na konkrétní a ohraničené úkoly. Takoví eventuální spolupracovníci nejsou pracovníky Charity ČR.

2. Kodex poskytuje uživatelům charitních služeb informaci o zásadních vlastnostech a povaze těchto služeb a umožňuje jim tak kontrolu nad kvalitou služeb.

3. Kodex zprostředkovává obraz Charity, jako instituce katolické církve, celé společnosti.

4. Kodex Charity představuje ideál účasti každého jednotlivce na jejím díle a ideál její činnosti jako instituce.

1. POSLÁNÍ A CÍLE CHARITY

Základní zásady a hodnoty, kterými se charitní služba řídí

1.1. *Poslání Charity pramení z pověření katolické církve šířit ve světě dobro, spravedlnost a naději. V tomto svém úkolu následuje příkladu Ježíše Krista, který během svého života sloužil mnoha lidem v nouzi, pomáhal druhým, aby měli život v plnosti, a svým učedníkům uložil přikázání lásky k Bohu a bližnímu jako nejvyšší přikázání.*

Jednou z hlavních oblastí činnosti církve, spolu s udělováním svátostí a zvěstováním slova, je uplatňování lásky k vdovám a sirotkům, vůči uvězněným, nemocným, potřebným všeho druhu. To patří k podstatě církve stejně jako vysluhování svátostí a zvěstování evangelia. Církev nesmí opomíjet službu lásky, stejně jako nesmí opomíjet vysluhování svátostí a službu slova.¹ Církev nemůže být nikdy zproštěna úkolu uplatňovat lásku ve formě organizované aktivity věřících.² Dle rozhodnutí Ústavního soudu³ je Charita součástí struktury Církve.

1.2 V souladu s pověřením katolické církve chce Charita být viditelným znamením Boží lásky (caritas) ke světu a člověku, zejména k chudým, slabým, trpícím a jakkoliv jinak ohroženým lidem v naší zemi i v zahraničí, ve smyslu evangelia (*srov. Mt 25, 40*)⁴.

I když je identita Charity ČR založena nábožensky a charitní působení ji nemůže ponechávat stranou, její pracovníci musí ve všech svých pracovních postupech respektovat náboženské vyznání, hodnoty a názorovou orientaci klientů a charitní pomoc se nesmí stát prostředkem získávání nových věřících a vnucování víry církve. To však neznamená ponechávat stranou Boha a Ježíše Krista. Pracovník Charity ví, *kdy je vhodná doba o Bohu mluvit a kdy je zase správné o něm mlčet a nechat promlouvat pouze lásku* ⁵.

1.3 Česká biskupská konference a diecézní biskupové na svém území zřizují Charitu jako důležitý nástroj charitativní služby katolické církve.

¹ Encyklika Deus caritas est, č. 22 - dále DCE

² DCE, č. 29

³ Nález sp. zn. I. ÚS 146/03, Ústavní soud konstatoval, že charity jsou součástí církve a projevem jejího působení navenek.

⁴ Dokud tedy máme ještě čas, prokazujme dobro všem, ale zvláště těm, kdo vírou patří s námi do stejné rodiny. (Gal 6,10)

⁵ DCE, č. 31c

1.4 Své poslání uskutečňuje Charita zejména prostřednictvím materiální, sociální, humanitární, rozvojové, psychické a duchovní pomoci potřebným lidem a rovněž prostřednictvím úsilí o spravedlivější podmínky ve společnosti.

Charita ovlivňuje a spoluutváří sociální politiku, upozorňuje veřejnost na existující formy a rozsah nouze, podporuje solidární postoje ve společnosti.

1.5 Nejvlastnějším cílem charitních služeb je ochrana člověka v jeho důstojnosti od početí až po přirozenou smrt. Tam, kde se člověk ocitá v různorodých situacích ohrožení nebo nouze, jsou pracovníci Charity zavázáni poskytovat mu účinnou pomoc a zároveň podněcovat jeho samostatnost a schopnosti svépomoci.

1.6 Charita respektuje, že původním místem uplatňování „caritas“ je přirozené sociální prostředí farních společenství. Charita nenahrazuje osobní a nepřenositelnou odpovědnost každého křesťana za sebe samotného a za službu bližním, ale svou činností ji podporuje a doplňuje tam, kde síly a schopnosti jednotlivců nebo místních farních společenství nestačí, nebo tam, kde je potřeba zajistit odborný charakter služby.

1.7 Charitní služba je založena na respektování, ochraně a rozvíjení přirozených práv každého člověka (jak jsou vyjádřeny v dokumentech důležitých pro praxi charitního pracovníka, a to především ve Všeobecné deklaraci lidských práv, Chartě lidských práv Spojených národů a v Úmluvě o právech dítěte a dalších mezinárodních deklaracích a úmluvách; dále se řídí Ústavou ČR, Listinou základních práv a svobod a dalšími zákony tohoto státu, které se od těchto dokumentů odvíjejí.) Je rovněž založena na křesťanském pojetí etických hodnot, zakotvených v Písmu svatém a v dokumentech sociálního učení katolické církve.⁶ Řídí se také Stanovami a vnitřními pravidly Caritas Internationalis, jejími standardy a směrnicemi.

1.8 Charitní služba je poskytována lidem v ohrožení nebo nouzi bez ohledu na jejich věk, pohlaví, politické smýšlení, rodinné uspořádání, zdravotní stav, sexuální orientaci, sociální a ekonomickou situaci a postavení, jejich příslušnost k etnické nebo národnostní menšině, víře, náboženství a kultuře. Charitní služba v zahraničí je vykonávána s respektem vůči domácím kulturám a náboženským vyznáním.

1.9. Charita si určuje své funkční priority a programy a nedovolí, aby byla využita jako nástroj národních nebo mezinárodních ekonomických anebo politických zájmů, zejména jestliže nejsou v souladu s učením katolické církve.

⁶ Toto učení je shrnuté v Kompendiu sociální nauky církve, Karmelitánské nakladatelství, 2008; dále jen „KSNC“

Kladné známky v současném světě jsou: rostoucí solidarita chudých, jejich akce ke vzájemné pomoci, veřejné manifestace, při nichž bez násilí předkládají své potřeby a svá práva a poukazují na neúčinnost nebo úplatnost státní moci.

1.10 Kdekoli to je možné, využívá Charita místní zdroje a produkty a podporuje místní ekonomiku tak, aby nedošlo k vyčerpání zásob a místních zdrojů nebo k mimořádné inflaci.

1.11 Charita chrání lidstvo a planetu, podporuje citlivý přístup ke všemu, co stvořil Bůh, protože planeta a všechny její zdroje jsou lidstvu svěřeny. Když plánuje a uskutečňuje veškerou svou práci, myslí na životní prostředí a dědictví pro budoucí generace. Obdělávání a ochrana všeho stvořeného je ukazatelem, který Bůh ukládá nejenom na začátku dějin, ale každému z nás; je to součást jeho plánu, podle něhož se má svět zodpovědně rozvíjet, stávat se zahradou, místem obyvatelným pro všechny.

1.12 Charita respektuje etické kodexy (EK) pro jednotlivé profese, které se v činnosti Charity vyskytují, zvláště EK sociálních pracovníků a EK pracovníků ve zdravotnictví.

ZÁSADY

Mezi níže uvedenými zásadami a hodnotami Charity existuje vztah. Obojí poskytují Charitě etické a strategické východisko její práce. I když je není možné oddělovat, je vhodné je odlišit. Zásady jsou prvním a zásadním měřítkem hodnocení společenských jevů i charitních služeb. Jejich praktické uplatňování je předpokladem naplňování hodnot Charity. Pramení z evangelijního poselství a sociálního učení katolické církve:

1.13 důstojnost lidské osoby

Každý člověk, nezávisle na svém psychickém, morálním, sociálním a fyzickém stavu, je jedinečnou osobou, jíž přísluší nezcizitelná a nemanipulovatelná důstojnost, zakládající její nevýslovnou hodnotu, garantovanou Bohem. Každá osoba je obdařena právy i povinnostmi. Respekt k důstojnosti osoby zakazuje „zvěčňování“ potřebných na pouhé objekty charitní péče a soucitu, ale naopak vyžaduje podporu jejich schopností a odpovědnosti. Charita usiluje o odstranění ponižující chudoby, která je v rozporu s důstojností člověka. Charitní pracovník jedná tak, aby chránil důstojnost a základní lidská práva svých klientů. Chrání klientovo právo na soukromí a důvěrnost jeho sdělení. Charitní pracovník přistupuje ke klientovi v duchu rovnocenného partnerství, které se zakládá na stejné lidské důstojnosti každého člověka.

1.14 společné dobro

Společné dobro je souhrn podmínek života společnosti, za kterých se mohou jednotlivci i sociální skupiny rozvíjet. Sociální nauka katolické církve tvrdí, že každý člověk, aniž by byl někdo zvýhodňován nebo vylučován, musí mít možnost/právo dosáhnout všeho, co potřebuje ke svému rozvoji a naplnění (vzdělání, bezpečí, zdravotní péči, prostředky nutné k životu atd.; alespoň v základním rozsahu), a také že všem je uložena povinnost zasadit se za práva druhých. V důsledku této zásady jakékoliv ekonomické, sociální, politické či kulturní struktury, které brání prosazování spravedlnosti, je třeba považovat za hříšné.

1.15 solidarita

Solidarita *není... jen prchavý soucit nebo povrchní dojetí nad zlem, týkajícím se mnoha blízkých nebo vzdálených osob. Naopak, je to pevná a trvalá odhodlanost usilovat o... dobro všech i jednoho každého, protože všichni jsme odpovědní za všechny*⁷. Solidarita je postojem nikoliv sympatie, ale spíše empatie, s níž se snažíme vcítit do situace chudých a potřebných a vidět svět z jejich perspektivy. Solidarita v Charitě je zejména solidaritou s chudými. Nárok na pomoc Charity mají přednostně ty osoby a ty rodiny, které ve svém okolí nebo v systému sociálního zabezpečení nenalézají žádnou či dostatečnou pomoc. Charita se musí nasazovat za lidi, kteří žijí na okraji společnosti, nemají ve společnosti „hlas“ a nemohou si sami pomoci. Charita podporuje jejich práva a podle zásady participace také zapojení do rozhodovacích procesů, které se jich dotýkají.

1.16 subsidiarita

Princip subsidiarity zavazuje Charitu podporovat rozvoj občanské společnosti. Je původně definován jako: *To, co mohou jednotlivci provést z vlastní iniciativy a vlastním přičiněním, to se jim nemá brát z rukou a přenášet na společnost*⁸. Na základě této zásady musí zároveň aktér vyššího stupně poskytovat ochranu, podporu („subsídium“) a rozvoj aktérům nižšího stupně. V rámci pomáhajících vztahů mezi charitními pracovníky a jejich klienty tato zásada zavazuje k podpoře a aktivizaci vlastních schopností klientů (hledat jejich zdroje a ne nedostatky), podněcovat je, aby se aktivně podíleli na změně vlastní obtížné situace, vyrovnávat jejich šance na uplatnění a zapojení do přirozeného života společnosti a vést je k samostatnému a odpovědnému životu. V rámci struktur Charity princip subsidiarity vybízí – nakolik je to možné - k přesunu rozhodovacích procesů na nejnížší úroveň (z centrální na jednotlivá zařízení, z národních centrální humanitární pomoci do místních komunit v zahraničí), resp. z úrovně instituce (Charita a její zařízení) do přirozeného sociálního prostředí klientů (dobrovolnické charitní aktivity a programy v místních farních komunitách).

⁷ KSNC, č. 193

⁸ KSNC, č. 186

1.17 kvalita

Kvalita ve smyslu Charity má více dimenzí. Má dimenzi odbornou (kvalifikované a hospodárné využívání nástrojů sociální práce, ošetřovatelství, psychoterapie, ekonomie, pedagogiky atd.). Ta je prvotní, ale sama o sobě nestačí. Má také svou duchovní a etickou dimenzi. Dále kvalita není pro Charitu něčím přidaným či vynuceným aktuálními okolnostmi, nýbrž musí být přítomna v každém okamžiku profesionálních vztahů. Kvalitativní orientace Charity je zároveň výrazem křesťansko-etického závazku vůči uživatelům.

HODNOTY

1.18 pravda

Charita ČR chce směřovat k pravdě, respektovat ji a odpovědně ji dosvědčovat. Jen mezilidské vztahy založené na pravdě odpovídají důstojnosti člověka. Charita ČR usiluje o transparentnost své komunikace i práce. Ve filosofickém smyslu je pravda shoda výpovědi s věčným obsahem, o němž vypovídá.

1.19 svoboda

*Svoboda je v člověku nejvznešenější známkou Božího obrazu a následně také znamením vysoké důstojnosti každé lidské osoby... Hodnota svobody... je respektována, je-li každému členu společnosti umožněno realizovat své vlastní osobní povolání.*⁹ Charita je zavázána podporovat své klienty i pracovníky v uplatňování sociálně zodpovědné svobody a ve využívání svých vlastních schopností.

1.20 spravedlnost

*Spravedlnost se jeví obzvláště důležitá v dnešní době, v níž jsou hodnota osoby, její důstojnost a její práva navzdory proklamovaným záměrům vážně ohroženy rozšířenou tendencí přihlížet výlučně ke kritériu užitečnosti a majetku.*¹⁰ Spravedlnost na subjektivní rovině charitní práce znamená postoj vůle, která respektuje druhého jako osobu. Uplatňování a rozvoj vlastních schopností klientů je tedy věcí spravedlnosti. Na objektivní rovině charitní práce hovoříme o sociální spravedlnosti, která usiluje o spravedlivé uspořádání společnosti (na úrovni obcí, zemí i v mezinárodním měřítku) a vystupuje proti

⁹ KSNC, č. 199,200

¹⁰ KSNC, č. 202

takovému společenskému a politickému vývoji, který vede ke znevýhodňování osob a rodin nebo k sociálnímu vyloučení celých skupin.

1.21 láska

Láska je pro Charitu svrchovaná hodnota, která dává všem ostatním jejich smysl a správnou míru. Má být charakteristickým prvkem kvality všech charitních služeb a procesů. Charita je přesvědčena, že pouze dobrotivá a milosrdná láska je schopna naplnit nejhlubší tužby člověka. Láska je proto východiskem základní spirituality charitního pracovníka bez ohledu na jeho duchovní orientaci.

2. SPECIFICKÝ CHARAKTER CHARITNÍ SLUŽBY

Podstatu křesťanské a církevní charity utvářejí tyto následující prvky:

- a) Kromě odborné přípravy potřebují pracovníci především „formaci srdce“, protože jejich láska k bližnímu je důsledek vyplývající z jejich víry, která se stává činnou v lásce. Proto mají být vedeni k onomu setkání s Bohem a Kristem, které by v nich probouzelo lásku a otevíralo jejich duši druhému.
- b) Charita přispívá k utváření lepšího světa tím, když koná dobro teď, osobně, se zanícením, všude, kde je možné a bez ohledu na stranické strategie a programy.
- c) Charita není prostředkem proselytismu, ale ví, že nejhlubším kořenem utrpení bývá nepřítomnost Boha; ví, že Bůh je láska a že se zpřítomňuje právě v okamžicích, v nichž se nekoná nic jiného, než láska. Členové mají být svým jednáním i slovem, mlčením i příkladem věrohodnými Kristovými svědky.¹¹

2.1 Svým osobním přístupem vtiskují pracovníci Charity běžným pracovním postupům charakter služby lásky k bližním. Toho mohou dosáhnout tím, že:

- a) respektují poslání Charity a usilují o jeho naplňování,
- b) usilují o takový vztah ke své práci, aby byla zároveň zaměstnáním i realizací jejich osobního poslání.

2.2 Charita vytváří prostor pro všechny lidi dobré vůle, kteří

- a) splňují odborné požadavky,
- b) chtějí sloužit potřebným v duchu tohoto Kodexu.

¹¹ srov. DCE, č.31c

3. ODBORNÉ A OSOBNOSTNÍ KVALITY PRACOVNÍKŮ CHARITY

Pracovníci Charity se snaží, na základě poznatků sociální práce, humanitární a rozvojové pomoci, psychologie, pedagogiky, teologie, medicíny, ošetrovatelství a dalších, o dosažení maximální možné kvality charitní služby. K naplnění tohoto cíle vedou tyto předpoklady:

a) profesní odbornost,

charitní pracovník usiluje o systematické prohlubování své profesní odbornosti, je zodpovědný za své soustavné celoživotní vzdělávání i vlastní duchovní formaci. Každý charitní pracovník zodpovídá za kvalitu služeb, které v rámci Charity poskytuje. Usiluje o dokonalé zvládnutí své profese a podávání profesionálního výkonu. Charitní pracovník dbá na to, aby práci s klienty vykonávali vždy kvalifikovaní a odborně způsobilí pracovníci.

b) lidskost (ve smyslu laskavého přístupu a pozornosti věnované druhému),

c) odpovědnost,

d) poctivost,

e) dobré vztahy na pracovišti,

charitní pracovník se na pracovišti chová vstřícně, korektně a kolegiálně. Respektuje znalosti a zkušenosti svých kolegů. Vykonává a rozšiřuje spolupráci, která vede ke zvyšování kvality poskytované služby. Charitní pracovník respektuje rozdíly v názorech a praktické činnosti kolegů, odborných i dobrovolných pracovníků. Kritické připomínky vyjadřuje na vhodném místě a vhodným způsobem. Pracovníci jednotlivých Charit vzájemně spolupracují a předávají si zkušenosti.

f) vlastní aktivita a tvořivý přístup.

4. PRÁVA A POVINNOSTI, ZÁVAZKY A OMEZENÍ CHARITNÍCH PRACOVNÍKŮ

4.1. Práva

Charitní pracovníci mají právo na

- a) uznání poctivé práce ze strany svých nadřízených a zástupců církve,
- b) důstojné pracovní podmínky,
- c) maximální možnou péči a podporu ze strany zaměstnavatele,
- d) odborné vzdělávání v souladu se zásadou kvality,
- e) duchovní pomoc a podporu církve.

4.2. Povinnosti

Charitní pracovníci

- a) dodržují zákony, nejsou-li v zásadním rozporu s etickými zásadami katolické církve, jako by tomu eventuálně mohlo být např. v poradenství, které nabízí jako řešení umělý potrat, nebo euthanasie, tolerovaná či nabízená v zařízeních pro seniory,
- b) dodržují interní směrnice a pracovní postupy,
- c) respektují svědomí své i druhých,
- d) uvědomují si, že jsou vnímáni jako zástupci církve.

4.3. Závazky

Charitní pracovníci se trvale snaží

- a) odpovědně a svědomitě plnit veškeré pracovní povinnosti,
- b) o to, aby ve vztahu mezi nimi a jinými organizacemi, poskytujícími podobné služby, nepřevládla rivalita a nekonstruktivní konkurence,
- c) dbát o dobrou pověst a dobré jméno Charity.

4.4. Omezení

Charitní pracovníci nesmějí

- a) svým jednáním porušovat svobodu, práva a důstojnost druhých lidí, zejména uživatelů charitních služeb a zařízení, svých spolupracovníků a podřízených,
- b) nosit zbraně při jednání jménem Charity nebo do nemovitostí (které jsou vlastněny nebo užívány Charitou) včetně prostor k ubytování, kanceláří, vozidel atd., s výjimkou prostředků pro zabezpečení nutné sebeobranu v odůvodněných případech (např. slzný plyn, pepřové spreje)
- c) být svými soukromými, mimopracovními nebo veřejnými aktivitami v zásadním rozporu se základními křesťanskými zásadami a hodnotami,
- d) svým jednáním a skutky ohrozit činnost charitních služeb a zařízení.

Charitní pracovník nevnucuje politický názor spolupracovníkům ani klientům. Politické přesvědčení či zaměření nebo další veřejné aktivity pracovníka nesmí mít negativní vliv na

pracovní vztahy a pracovní zařazení v Charitě. Politické přesvědčení charitního pracovníka nebo jeho veřejné působení nesmí vést k nerovnému přístupu k člověku (ať je to spolupracovník nebo uživatel služeb). Politické aktivity charitního pracovníka nesmí být v rozporu s naukou církve, ani mít negativní vliv na kvalitu poskytovaných služeb a zařízení.

5. UVEDENÍ KODEXU DO PRAXE

Arcidiecézní a diecézní Charity nesou odpovědnost za to, aby vedoucí charitní pracovníci byli s tímto Kodexem seznamováni a v jeho duchu formováni. S ohledem na ostatní pracovníky leží odpovědnost na managementu místních Charit.

Kodex Charity Česká republika, upravený dle Etického kodexu pro členské organizace Caritas internationalis a Etického kodexu pro pracovníky členských organizací Caritas internationalis, nabývá účinnosti schválením Českou biskupskou konferencí a podpisem předsedy České biskupské konference.

arcibiskup Jan Graubner, v. r.
předseda České biskupské konference

V Praze dne 22. 10. 2020

OBSAH

Úvod

Preamble

- 1. Poslání a cíle Charity, základní zásady a hodnoty, kterými se charitní služba řídí**
- 2. Specifický charakter charitní služby**
- 3. Odborné a osobnostní kvality pracovníků Charity**
- 4. Práva a povinnosti, závazky a omezení charitních pracovníků**
- 5. Uvedení Kodexu do praxe**